

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK YÜKSEKOKULU VE SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA YÖNELİK, BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARI*

Knowledge, Behavior and Manner of Conduct for Cigarette in Adnan Menderes University Health School and Vocational School of Health Students

Nimet KILIÇ¹, H.Nurcan EK¹

Özet : Bu çalışmada, Adnan Menderes Üniversitesi bünyesinde bulunan Sağlık Yüksek Okulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'nda öğrenim gören öğrencilerin sigaraya karşı tutumlarını, sigarayla ilişkili hastalıklar ve sigara içiminin kontrolünde yasal önlemler konusundaki düşüncelerini belirlemek amaçlanmıştır.

Çalışmada ankete katılan toplam 365 öğrenciden 14' ü erkek (%3,8) 351' i kız (%96,2) ve yaş ortalamaları 21,05 ± 1,89 yılı. Öğrencilerin 79' u (%21,6) her gün, 58'i (% 15.9) bazen sigara içiyordu, 228'i (%62,5) hiç sigara içmiyordu. Sigaraya başlama yaş ortalaması 16,2 ± 2.98 idi. Sigaraya başlama nedenleri arasında en sık görüleni merak (%28,4) ve arkadaşlardan etkilenme (% 21,6) idi. Öğrencilerin sigara içme alışkanlığı ile ebeveynlerinin sigara içme alışkanlığı arasında herhangi bir ilişki saptanmazken, kardeşleri sigara içen öğrencilerin içmeyenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla sigara içtiği gözlemlendi (p=0.000). Öğrencilerin %98,4'ü sigaranın zararlı olduğunu, %97.6' sı akciğer kanseriyle, % 96.8'i gırtlak kanseriyle ilişkisi olduğunu biliyordu. Sigara içen öğrencilerde, sigara fiyatlarının aşırı derecede artırılması (P=0.000) ve 18 yaşından küçüklere sigara satılmaması (P=0.008) şeklindeki önlemleri destekleme oranı sigara içmeyen öğrencilere göre daha azdı. Sonuç olarak; sigara içen kişiyi çevresi ve ailesi ile birlikte bir bütün olarak değerlendirmek ve sigara içmeyi etkileyen faktörleri daha yakından izlemek gerektiği, gençlerin sigaraya başlamaması ve bu alışkanlıktan kurtulabilmesi için yasal yaptırımların yanında eğitim çalışmalarına da ağırlık verilmesi gerektiği kanısına varıldı.

Anahtar kelimeler: Sigara içme, üniversite öğrencileri , yasal önlemler

Summary : The aim of this study is to investigate the thoughts of the Adnan Menderes University Health School and Vocational School of Health Students, their attitudes towards smoking and smoking related diseases and the legal actions regarding, of the 365 students included in the study 14(3.8%) were male and 351(96.2%) were female. The mean age of the students was 21.65 ±1.89 years, of the students, 228(62.5%) replied that they were non smokers, 58(15.8%) occasional smokers and 79(21.6%) regular daily smokers. Their starting age for smoking was 16.2 ±2.98 years. Among the reasons for smoking were curiosity (28.4%) and the influence of friends.

There was not any relationship between the students history of smoking and that of his parents, but there was statistically significant correlation between his history of smoking and those of his smoking siblings (p=0.000). Most of the students (98.4%) knew that smoking was harmful, 97.6 % and 96.8 % of the students knew that smoking was related with laryngeal and pulmonary cancer. The proportion of the students in the smoking group. Who were in favour of the legal precautions such as increasing cigarette prices excessively (p=0.000) and banning cigarette sales to those under 18 years of age (p=0.008) was significantly low when compared with that of non-smokers. We have concluded. That it is necessary to consider a smoking individual as a whole with this family and environment, to closely monitor the factors in smoking, and to intensify educational activities as well as legal precautions so that the young should not start smoking rid themselves of smoking.

Keywords: Smoking, university students, legal precautions

¹ Öğr. Gör. Adnan Menderes Ün. Sağlık HMYO, Aydın

* Bu çalışma 28 Eylül—01 Ekim 2006 tarihleri arasında GATA'da düzenlenen 9. Ulusal Halk Sağlığı Günleri'nde poster olarak sunulmuştur.

Sigara bağımlılığı ülkemizde ve tüm dünyada çok önemli bir toplumsal sorundur. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 2020 yılında sigaraya bağlı hastalıklar yüzünden ölümlerin yılda 10 milyon dolayında olacağını hesaplamaktadır (1).

Sigara alışkanlığı, kanser ölümlerinin en önemli tek nedeni olup, gelişmiş ülkelerdeki erkeklerde görülen kanserlerin %45'i, tüm nüfustaki kanserlerin %30'u sigaraya bağlıdır. Akciğer kanseri ölümlerinin %90'ı, kronik obstruktif akciğer hastalığı ölümlerinin %90'ı koroner kalp hastalığı ölümlerinin %30'u sigarayla ilgilidir (2).

Sigaraya yönelik mücadele çalışmalarındaki temel ilkelerden biri sigaraya başlama yaşını düşürmektir. Bu açıdan sigaraya başlama yaşının, başlama nedenlerinin bilinmesinin, çocuklarda ve gençlerde içme oranlarının saptanmasının çalışmalarına ışık tutacağı bildirilmektedir (3).

Tüm dünyada ve ülkemizde 15 yaşın üzerindeki nüfusun yaklaşık %45'inin ileri derecede sigara bağımlısı olması, sorunun özellikle gençlik açısından önemli olduğunu gösterir (4).

Tüm alışkanlıklar içerisinde belki de en tehlikelisi olduğu bilinmesine rağmen özellikle gelişmekte olan ülkelerde sigara kullanımı giderek artmaktadır. Artışın nedeni tütün şirketlerinin, gelişmiş ülkelerdeki kısıtlamalar nedeniyle, son yıllarda 3. dünya ülkelerinde başlattıkları, yoğun sigara içimini özendirici reklam ve kampanyalarıdır (5).

DSÖ reklamın serbest olduğu ülkelerde doğrudan ve dolaylı sigara reklamının yasaklanmasını önermiş ve sonuçta birçok ülkede kapalı yerlerde sigara içimi yasaklanmıştır. Ülkemizde de 26 Kasım 1996 tarih ve 4207 sayılı "Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun" ile kapalı yerlerde, sağlık ve eğitim kurumlarında sigara içimi yasaklanmıştır (6).

PİAR'ın 1988 yılında yapılan "Sigara alışkanlıkları ve sigarayla mücadele kampanyası kamuoyu araştırması"na göre; 15 yaş üstü erkeklerin %62.8'i,

kadınların %23.4'ü, tüm nüfusun ise %43.6'sı sigara içmektedir (7). Ülkemizde sigaraya başlama yaşınının 10-11 yaş düzeylerine indiği, sigara içme oranınının %43.6 gibi yüksek bir oranda olduğu ve sigaraya bağlı nedenlerden yılda yaklaşık 100.000 kişinin öldüğü göz önüne alındığında "sigara içme alışkanlığının" mücadele edilmesi gereken çok önemli sorunlardan biri olduğu gerçeği ortadadır (8).

Bu çalışmada, Adnan Menderes Üniversitesi bünyesinde bulunan Sağlık Yüksek Okulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'nda öğrenim gören öğrencilerin sigaraya karşı tutumlarını, sigarayla ilişkili hastalıklar ve sigara içiminin kontrolünde yasal önlemler konusundaki düşüncelerini belirlemek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün önerdiği kurallara uyularak hazırlanan anket formu (9) amaçlar doğrultusunda ek sorularla genişletilerek, 385 öğrenciden çalışmaya katılan 365 öğrenciye araştırmacıların gözetiminde uygulandı. Anketin amacı, gerekleri ve istemeyenlerin katılmak zorunda olmadığını belirten bir ön bilgilendirme yapıldı. Objektifliği artırmak amacıyla öğrencilerden anket formlarına ad, soyadı yazmamaları istendi. Anket, kendilerinin ve ailelerinin sigara içme alışkanlıklarını, sigaraya başlama nedenlerini, sigaraya ilişkin hastalıklar konusundaki bilgi birikimlerini, yürürlüğe giren sigara ile ilgili yasa ve sigara içiminin kontrolüne yönelik yasal önlemler konusundaki düşüncelerini belirleyen soruları içeriyordu. Sigara kullanımı için her gün (günde en az 1 tane) veya bazen içenler ve içmeyenler olarak üç grup oluşturuldu. Mart 2005' de gerçekleştirilen, bu çalışma kesitsel tipte bir araştırmadır. Anket formlarındaki veriler, araştırmacılar tarafından SPSS paket programı ile Ki kare önemlilik testi kullanılarak analiz edildi.

BULGULAR

Çalışmada ankete katılan toplam 365 öğrenciden 14' ü erkek (%3,8) 351 kız (%96,2) ve yaş ortalaması $21,05 \pm 1,89$ yılıdır. Öğrencilerin 79' u (% 21,6) her gün, 58'i (% 15. 9) bazen sigara içerken, 228'i (%62,5) hiç sigara içmiyordu (Tablo I). Sigaraya başlama yaş ortalaması ise $16,2 \pm 2. 98$ idi.

Sigara kullanan ve kullanmayan öğrencilerin annelerinin ve babalarının öğrenim durumuna göre dağılımı incelendiğinde gruplar arası fark istatistiksel olarak anlamlı değildi ($p=0. 988$; $p=0. 516$).

Öğrencilerin sigara içme alışkanlığı ile ebeveynlerinin sigara içme alışkanlığı arasında herhangi bir ilişki saptanmazken, kardeşleri sigara içen öğrencilerin içmeyenlere göre istatistiksel olarak anlamlı

düzeyde daha fazla sigara içtiği gözlemlendi ($p=0. 000$). Aile bireylerinin ve öğrencilerin sigara içme durumları arasındaki ilişki Tablo II'de gösterilmiştir.

Düzenli olarak sigara içen öğrencilerin büyük bir bölümü (%29.1) günde 1-5 adet sigara içerken, % 36.4'ü 6-10 adet, %23.6'sı 11-20 adet,%10.9'u 20'den fazla sigara içmekteydi.

Sigaraya başlama nedenleri arasında en sık görülen merak (%28,4) ve arkadaşlarından etkilenme (% 21,6) idi. Sigara içmeye nasıl başladıkları sorulduğunda alınan cevaplara göre öğrencilerin sigaraya başlama gerekçelerine göre dağılımı Tablo III'de görülmektedir.

Tablo I. Öğrencilerin sigara içme durumları ile cinsiyet arasındaki ilişki

Tüm grup (n= 365)	Her gün (En az 1 tane)		Bazen		Hiç içmeyen (%)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet								
Erkek	5	35,7	3	21.4	6	42.9	14	100.0
Kız	74	21.1	55	15.7	222	63.2	351	100.0
Toplam	79	21.6	58	15.9	228	62.5	365	100.0

P:0.285

Ki kare:2.509

TabloII. Öğrencilerin sigara içme durumları ile cinsiyet arasındaki ilişki

Tüm grup (n= 365)	Her gün (En az 1 tane)		Bazen		Hiç içmeyen (%)		Toplam		Ki kare	p
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Annisi için (p=0.146)	14	33.3	5	11.9	23	54.8	42	100.0	3.84	0.146
Babası için (p=0.787)	39	22.2	30	17.0	107	60.8	176	100.0	0.47	0.787
Kardeşi için (p=0.000)*	36	33.3	21	19.4	51	47.3	108	100.0	16.6	0.000

Tablo III. Öğrencilerin bildirdikleri sigaraya başlama nedenine göre dağılımı

Başlama nedeni (n=365)	n	%
Merak	50	28,4
Çevre etkisi	31	17,6
Özenti	21	11,9
Arkadaşlarından etkilenmesi	38	21,6
Ailede içen olması	4	2,3
Belirgin bir sorun nedeniyle	32	18,2
Toplam	176	100

Tablo IV. Sigara içimiyle ilişkili olan hastalıklar konusunda bilgili olma durumuna göre öğrencilerin % dağılımı

Hastalık (n=365)	Sigara içimi ile ilişkili olduğunu bilen	
	n	%
Mesane kanseri	332	88,5
Akciğer kanseri	366	97,6
Ağız kanseri	353	94,1
Gırtlak kanseri	363	96,8
Kalp-Damar hastalıkları	364	97,1
Kronik Bronşit	353	94,1
Yeni doğan bebek ölümü	342	91,2
Beyin damar hastalıkları	356	94,9

Öğrencilerin %98,4'ü sigaranın zararlı olduğunu, %97,6' sını akciğer kanseriyle, % 96,8'i gırtlak kanseriyle ilişkisi olduğunu biliyordu. Öğrencilerin sigara içiminin neden olduğu hastalıklar konusunda bilgili olma durumuna göre dağılımı Tablo IV'de gösterilmiştir.

Öğrencilerin %91,2'si sigara içen kişilerin isterlerse sigarayı bırakabileceğini, %95,3'ü sigara içen birinin yanında bulunmanın rahatsız edici olduğunu, %97,6'sını yetişkinlerin sigara içmeyerek çevreye örnek olmaları gerektiğini, %30,5'i sigarayı

bırakmak konusunda halkı ikna etmenin doktorun görevi olduğunu ve %89,4'i de sigarayı bırakmaları önerilmesine karşın çoğu kişinin sigarayı bırakmadığını düşünüyordu.

1997'de yürürlüğe giren tütün mamüllerinin zararlarının önlenmesine dair 4207 sayılı yasa konusunda %73,5'inin bilgisi vardı. Sigara içen öğrenciler, sigara fiyatlarının aşırı derecede artırılması (p=0.000) ve 18 yaşından küçüklere sigara satılması (p=0.008) şeklindeki önlemleri sigara içmeyen öğrencilere göre daha az destekliyorlardı.

TARTIŞMA

Araştırma grubumuzun sigaraya başlama yaş ortalaması 16.2 ± 2.98 'dir. Sigaraya en erken başlayan kişi 8 yaşında başlamıştır. Bu durum sigara alışkanlığının başlama yaşının küçük olduğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Başka ülkelerde yapılan benzer çalışmalarda sigaraya başlama yaşının 10-15 yaşa kadar indiği saptanmıştır (10). Ülkemizde yapılan çalışmalarda sigaraya başlama yaşının 16-19 arasında değiştiği gözlenmiştir (11).

Gelişmekte olan ülkelerde yapılan araştırmalar, üniversite öğrencilerinin çoğunun üniversiteye başlamadan önce sigaraya başladıklarını göstermektedir (12). Sağlık bakanlığı 2002 verilerine göre Türkiye genelinde üniversite öğrencileri arasında sigara içme sıklığı %48 iken, lise öğrencilerinin %20'si, 7-13 yaş grubundaki ilköğretim öğrencilerinin ise %11.7'si sigara içmektedir (13). Buna bağlı olarak sigara kullanımını önlemede yapılacak çalışmalar adolesan yaşa yönelik olmalıdır ki, kişiler sigaraya başlamadan ve bağımlı hale gelmeden önce gerekli önlemler alınmış olsun.

Evde anne,baba ya da kardeşin sigara içmesinin,gençlerin sigaraya başlaması üzerinde özendirici bir rol oynadığı bazı çalışmalarda gösterilmiştir (14). Bu çalışmada ise anne ve babanın sigara içmesi ile öğrencilerin sigara içmesi arasında bir ilişki saptanmazken, kardeşleri sigara içen öğrencilerin içmeyenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla sigara içtiği gözlemlendi ($p=0.000$). Manisa ve İzmir'de lise öğrencilerinde gerçekleştiren iki ayrı çalışmada da anne babalarının sigara içmesi ile öğrencilerin sigara içme sıklıkları arasında bir ilişki saptanmazken, kardeşlerin birbirinden etkilendiği bulunmuştur (3, 15). Bu durum öğrencilerin sigaraya başlamalarında evde yaşayan akrabanın sigara kullanma alışkanlığının etkili olduğunu düşündürmektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri arasında merak (%28.4) ilk sırayı almıştır. Öğrencileri ikinci derecede etkileyen faktör ise arkadaşlarından etkilenme (%21.6) idi. Literatürde de; grup arkadaşlarının sigara kullanmasının, sigara içmenin bir büyüme olarak algılandığı akran grubunda bu davranışa özenmenin ve gruba ait olma duygusunun sigaraya başlamada önemli faktörler olarak bildirilmektedir (3).

Öğrencilerin%98.4'ü sigaranın zararlı olduğunu, %97.6'sı akciğer kanseriyle, %96.8'i gırtlak kanseriyle ilişkisi olduğunu biliyordu. Akciğer kanseri, gırtlak kanseri, kronik bronşit gibi sigara kullanımı ile ilişkili hastalıklar konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaları ve sigaranın zararlarını bildikleri halde, sigara içimini hala sürdürüyor olmaları dikkat çekicidir.

Tütün mamüllerinin zararlarının önlenmesine yönelik 4207 sayılı yasa konusunda öğrencilerin %73.5'inin bilgi sahibi oldukları gözlenmiştir. Sigara içiminin kontrolüne yönelik yasal önlemler konusundaki düşüncelere genelde katılmalarına karşılık sigara içmeyenlerde bu oran belirgin olarak yüksekti. Çalışmamızda sigara fiyatlarının aşırı derecede artırılması önerisine katılma oranı yüksekti. Sigara fiyatlarında artışla birlikte sigara kullananların oranında azalmaların saptandığı literatürdeki çalışmalarda da bildirilmektedir (16, 17).

Sigara içen öğrencilerin %62.9'u sigarayı bırakmak istemektedir. Bu sonuç, sigarayı bırakmayı düşünenlere yönelik eğitim ve destek programları ile sigara içen öğrencilerin çoğuna sigaranın bıraktırılabileceğini düşündürmüştür.

Sonuç olarak; sigara içen kişiyi çevresi ve ailesi ile birlikte bir bütün olarak değerlendirmek ve sigara içmeyi etkileyen faktörleri daha yakından izlemek gerektiği, gençlerin sigaraya başlamaması ve bu alışkanlıktan kurtulabilmesi için, yasal yaptırımların yanında eğitim çalışmalarına da ağırlık verilmesi gerektiği kanısına varıldı.

KAYNAKLAR

1. Doll R. Risk from tobacco and potentials for health gain. *Int J Tuberc Lung Dis* 1999, 3: 90-99.
2. Aşut Ö (Editör). *Hekim ve Sigara. 1. Baskı. Ankara Türk Tabipleri Birliği Yayınları. Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti. 1993, ss 45-52.*
3. Çelik P, Esen A, Yorgancıoğlu A, ve ark. Manisa İlinde lise öğrencilerinin sigaraya karşı tutumları. *Toraks Dergisi* 2000, 1:61-67.
4. Peşken Y. Sigara içiminin nedenleri, epidemiyolojisi, pasif içicilik. Sigaranın Sağlığa etkileri ve Bırakma Yöntemlerinde. *Logos Yayıncılık, Samsun 1995, ss 1-28.*
5. Bilir N, Doğan BG, Yıldız AN. Sigara içme konusunda davranışlar ve tutumlar. *Ankara, Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı Yayınevi 1997, ss 1-9.*
6. 26 Kasım 1996-Salı tarih ve 22829 sayılı Resmî Gazete. 4207 sayılı "Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun" (Kabul Tarihi: 7 Kasım 1996).
7. Sigara alışkanlıkları ve sigarayla mücadele kampanyası kamuoyu araştırması. *PİAR Araştırma Ltd. Şti. Ocak 1998.*
8. Dilbaz N, Apaydın L. Bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşireler arasındaki sigara içme, bırakma sıklığı ve sigara içme davranışının özellikleri. *Bağımlılık Dergisi* 2002, 3: 73-83.
9. World Health Organisation, *Guidelines for the conduct of tobacco smoking surveys of the general population. Report of a WHO Meeting, Helsinki Finland 29 November to 4 December 1982. 1983, WHO: Geneva.*
10. Everett SA, Warren CW, Sharp D, Kann L, Husten CG, Crosssett LS. Initiation of Cigarette smoking and subsequent smoking behavior among U.S. high school students. *Prev Med* 1999, 29: 327-33.
11. Dağcı T, Dinç G, Özcan C. Celal Bayar Üniversitesi öğrencilerinin sigara kullanma sıklığı ve kullanımını etkileyen faktörler. *Solumum Hastalıkları* 1998, 9: 607-617.
12. Şahin Ü, Öztürk M, Uskun E. Üniversite Öğrencilerinin Sigara Kullanım ve Bağımlılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İrdelenmesi.
13. T.C. Sağlık Bakanlığı, Ankara. <http://www.ntvmsnbc.com/news/237967.asp>
14. Gaeta G, Del Castello E, Cuorna S et al. Familial and friends who smoke: influence on adolescents. *G Ital Cardiol* 1998, 28:259-66.
15. Göksel T, Cirit M, Bayındır Ü. İzmir ili lise öğrencilerinin sigara alışkanlığını etkileyen faktörler. *Toraks Dergisi*, 2001, 2:49-53.
16. Townsend J. Price and consumption of tobacco. *Br Med Bull* 1996, 52:132-142.
17. World Health Organization. *Economics of tobacco control. AFCTC/WG1/2. 20-8-1999. WHO.*

